

KRITIKA**Apoteoza človečnosti?****FILM****Rudar.****Režija Hanna A. W. Slak.**

Kinodvor.

Zdenko Vrdlovec

»Ta film ni dokumentarec, ampak fikcija,« avtorica filma Rudar **Hanna A. W. Slak** poudarja v intervjujih. Da ni dokumentarec, s tem najbrž hoče reči, da to ni portret danes 55-letnega Mehmedalije Alića, ki je pri svojih 14 letih prišel iz Bosne, kjer se je bolj v rudniku kot v šolskih klopeh izšolal za rudarja, se potem v samostojni Sloveniji znašel med izbrisanimi in povrh izvedel, da so mu v Srebrenici ubili oba brata; leta 2009 je v zaprtem Barbarinem rovu rudnika Huda jama odkril povojno množično grobišče. Po njegovi avtobiografski knjigi Nihče bi lahko nastal tako dokumentarni kot igrani film, ki bi lahko bil bolj zanimiv od Rudarja, o katerem avtorica pravi, da je fikcija. Kar očitno pomeni, da so sestavine iz Alićeve zgodbe deloma ohranjene, še bolj pa predelane, tako da lahko oblikujejo neko drugo zgodbo, katere izhodišče, trdo jedro in vir vseh zapletov je prav rudarjevo odkritje povojnega grobišča.

Film se sklene s prizorom, kjer Alija, kot je ime njegovemu rudarju, ob otožnem petju Tomaža Pengova pod nekim drevesom zakoplje kito ženskih las, ki jo je našel v rudniku. Takšen konec je, formalno vzeto, neke vrste sponka, s katero se film naveže na začetek, ko se mladi Alija, ki odhaja v Slovenijo, poslavlja od svoje sestre. Ta mu sicer ni izročila pramena svojih las, ampak list z obrisom svoje roke, toda Alijeva sestra bo končala kot žrtev pokola v Srebrenici, njegovo odkritje grobišča v rudniškem rovu pa se ujema z medijskim poročanjem o identificiranju nekaj sto žrtev tega srebreniškega pokola. In v enem izmed prizorov, ko se Alija kljub prepovedi vrača v Barbarin rov in odkriva zmerom več okostij, se mu nek skelet v prividu spremeni v podobo njegove sestre. Tista »sponka« torej le ni

zgolj formalna, marveč še kako indikativna, saj kaže, kako se za Alijo eno grobišče prekriva z drugim, ne glede ne to, kdo so bile njegove žrtve.

In ne le za Alijo, ampak tudi za sam film, ki se je s tem res potrdil kot »fikcija«: le da ne toliko zato, ker želi s svojim likom spominjati na mitično Antigono, kakor zato, ker je prav ta »humanistična« poanta (»vse žrtve so enake«) največja »fikcija«, ki si umišlja, da presega vsakršno politično kontaminacijo (tako desno, ki uporablja povojne poboje za kriminalizacijo nekdanje komunistične oblasti in obenem ali še bolj za lastno dekulpacizacijo, kakor levo, ki se ji otepa, da pobojev ni priznala in obsodila). Ta »humanistična« poanta resda deluje ganljivo, pravzaprav toliko bolj, kolikor temelji na neki zatajitvi. Namreč prav zatajitvi tega, da vse žrtve niso enake. Če filmu že ni bilo treba reči, da je v srebreniškem poboju šlo za bošnjaški etnocid, pa je glede povojnih pobojev v Sloveniji očitno moral (»moral« v prid svoje poante) nekaj zamolčati. Alija od starejšega možaka, avstralskega Slovenca (**Boris Cavazza**), izve, da so v tistem rudniškem rovu zakopani »begunci«, ne pa tudi tega, da so bili »begunci« zato, ker so bili med vojno kolaboranti.

Tako je film predvsem apoteoza rudarjeve človečnosti, ki jo je **Leon Lučev** tako imenitno portretiral, toda ki obenem potrebuje tudi neko negativno ozadje. Tega pa ne predstavlja toliko menedžer rudnika (ta v resnici še najmanj) ali rudarski medklici ravnodušnosti, pritiski na Alijo, naj neha kopati, niti ne ukrep o ponovnem zazidanju grobišča, kakor nekateri »indici«, ki so pravzaprav manipulativni, kakor je policijska grožnja Aliji z odvzemanjem državljanstva (Mehmedalija Alić, po katerem je Alija modeliran, ga je dejansko izgubil, toda kot izbrisan), ali demonstracije, ki nimajo zveze z »rudniškim primerom«, toda Alijo tam pretepe policija. Tako se prav na tem »negativnem ozadju« razkrije, kako se je film ujel v past politične kontaminacije, ki jo je hotel s svojo »humanistično poanto« tako ganljivo preseči. ✕

Film Rudar: glavnega junaka imenitno portretira Leon Lučev. **DOCUMENTARNA SLOVENIJA**